

Mandag 9. november 1992

Frontkjemper

Per R. Johansen:
Frontkjemper.
Aschehoug 1992.

Per R. Johansens Bok *Frontkjemper* er, som ventet, dels en memoarbok, dels et forsvarsskrift.

La oss begynne med selvbiografien.

Det er ingen tvil om at Johansen har opplevd mer enn de fleste. Han ble født i 1920. Familien satt hardt i det. Gutten kom i malerlære i Oslo. I 1940 meldte han seg inn i NS, i 1941 til frivillig fronttjeneste. Sammen med 200 andre nordmenn gikk ferden til rekruttskolen i Graz i Østerrike. Den ble avsluttet med faneeden til Adolf Hitler. Deretter ble han beordret til Waffen SS Regiment Nordland. Dette regimentet ble satt inn i Operasjon Barbarossa, Hitlers angrep på Sovjetunionen. Hovedetappene i Johansens framrykking mot øst, som burde vært presentert på et kart, var Tarnopol, Stalino, Rostov, Malgopek og Ordsjonikide. De to siste byene ligger omtrent midt inne i Kazukasus. Her ble han hardt såret 29. november 1942. Etter rekonvalesensen bar det til krigsskolen Bad Tölz i Bayern. Løytnant Johansen kom så tilbake til Norge hvor han tjenestegjorde i Germaniske SS Norge. På nytt søkte han fronttjeneste. På grunn av krigsskaden ble han beordret til stabstjeneste på østfronten. Her deltok han til siste slutt. Igjen hadde han hellet med seg og klarte å komme seg over til Elben. Dermed unn-

slapp han Den røde armé, og ble tatt til fange av amerikanerne. I september bar det hjem til Norge og nytt fangenskap, som varte til 1950. Denne perioden sonet han på Ilebu, Akershus landsfengsel, Jessheim og som skogsarbeider.

Slik er Johansens krigsopplevelser. Som bl.a. medførte at han fikk håndhilse på både Hitler, Göring og Himmler. Som gjorde ham til deltaker i noen av de hardeste kamper under 2. verdenskrig. Han har altså meget å berette. Men dessverre er det ikke slik at sterke opplevelser borger for en god bok. Johansen mangler ganske enkelt fortellertalent. Leseren lærer bare helten å kjenne, ikke forfatteren som menneske. Som memoarer fra krigstida finner jeg dessverre denne boka kjedelig og uinteressant.

Muligens skyldes dette at Johansen – i motsetning til f.eks. en Henri Charrière, alias Papillon – aldri slipper seg løs, alltid forblir slave av sine forsvarsposisjoner og sin bitterhet. For primært utgjør boka et forsvarsskrift. Men Johansen tar etter min mening for lett vint og retorisk fatt på denne delen av oppgaven. Med det resultat at boka heller ikke i så måte svarer til forfatterens hensikt.

Hans forsøk på å forklare hvorfor han meldte seg inn i NS, virker halvhjertet. Videre: hvorfor deltok han i krigen mot Sovjet hvis fienden var England og kapitalismen? Jeg ser poenget med at han meldte seg som frivillig før Hitler sendte sine tropper mot Sovjetunionen. Men hvorfor søke fronttjeneste på nytt i oktober 1944?

Det som interesserer en «utenforstående» leser mest, er Johansens holdning til nazistenes grusomheter. Johansen fastholder at ingen frontsoldat visste hva som foregikk bak fronten. Han hevder videre at Waffen SS må anses som en regulær hæravdeling. Selv om det kunne gå «over stakk og stein» i kampens hete, understreker Johansen at disse styrkene oppførte seg eksemparisk så vel mot fanger som mot sivilbefolkning. Overgrep har han verken vært med på eller hørt om. Som frontsoldat tar Johansen klart avstand fra terror og tortur. Han har intet til overs for Himmler, og fordømmer Rinnan: «Heldigvis traff jeg aldri denne mannen, og da hans «arbeid» stred mot alt jeg mente å stå for, er jeg glad for det». For det tredje skriver han om seg selv og sine våpenfeller: «Det finnes ingen av oss som godtar mord på uskyldige mennesker. Etterkrigstidas mange mer eller mindre gode skribenter har på en snedig måte plassert all skyld på oss som kjempet på tysk side, og bare på oss. Her har det ikke vært plass for nyanser. Skal man være ærlig, må man vel innrømme at det også etter krigen har forekommet mord på noen millioner uskyldige?»

Denne slags argumentasjon tjener Johansen til liten ære. Til tross for at boka beretter om et besøk i Dachau i 1943 eller 1944, lar jeg imidlertid tvilen komme ham til gode og erklærer: Jeg tror Johansen på hans ord når han sier at han under krigen ikke visste noe, aldri hørte noe. – Men det store og avgjørende spørsmål gjenstår like fullt: Hvordan ser Johansen tilbake på sin krigstjeneste etter freden, etter at det ble klart at han hadde ofret alt for et regime som myrdet rundt regnet åtte millioner mennesker på den mest bestialske måte?

Svaret er: selv i dag virker Johansen ubetinget stolt av sin krigsinnsats. Ubetinget. Med hans høye moral kan det bare bety én ting. Han må anse KZ-leirenes helvete som seierherrenes løgner. Dette skriver han ikke eksplisitt. Dermed blir det noe krampaktig, noe halvt, ja sågar noe feigt, over Johansens beretning og meninger. For skal vi være ærlige, må det sies at all ærlighet forutsetter vilje til å se sannheten i øynene.

Jan.-E. Askerøi

102629